

04-03-057

Helge Krog.

Arbeiderbladet 11.7.39

Kristelig maskerade.

I.

Oxford og Bjergprekenen.

Oxfordbevegelsens herolder erklærer at de bygger sin livslære og sin forkynnelse på **Bjergprekenen** og på den alene.

Bjergprekenen ansees som et høidepunkt i evangeliet. Men dens påbud og forbud vidner ikke om noe høit etisk nivå. Taleren på berget innprenter oss nemlig — som kristendommen overhodet — at vi må gjøre det gode for å få vår lønn, og avstå fra det onde for å undgå å få vår straff.

Lønningen er den evige salighet. Straffen er den evige kval.

Det menneske som stilles overfor et slikt valg, og som tror at der er en aldri så svak **mulighet** for at det innebærer en realitet — han måtte være rivende sinnssyk om han ikke til punkt og prikke overholdt alle bud.

Når en betrakter menneskenes adferd, tvinges en til å trekke den slutning at **ingen** innerst inne tror hverken på løftet eller truselen, og at de som kaller sig kristne er fornuttigere enn de vil være ved.

Men bortsett fra det eventyrlige premierings- og trusel-system, inneholder Bjergprekenen mange forskrifter av etisk verdi, selv om også de bare er godbiter i en **stuing** av barbari og grusomhet.

Oxfordbevegelsen ynder å forenkles alle ting, og den har sammenfattet Bjergprekenens lære i følgende fire krav:

- Absolutt ærlighet.
- Absolutt renhet.
- Absolutt uselviskhet.
- Absolutt kjærlighet.

Disse krav dekker fullstendig Bjergprekenens fordring: «Derfor skal I være fullkomne som Eders Fader, som er i Himlene, er fullkommen.»

Enhver vet at det umulig for noe menneske å være fullkommen, eller å etterleve **et eneste** av de fire «absolutter». Oxfordbevegelsens forkynnelse innrømmer også at det er umulig — notabene: uten Guds hjelp D. v. s. uten at de er omvendt, eller

i Oxford-dialekt: «forvandlet». Men **da** er det mulig, for Gud er allmektig.

Det regnes for god strategi å gjøre fiendens land til slagmark. De er vil jeg i det følgende beflitte mig på å konfrontere Oxfordbevegelsen med Bjergprekenens ord og dens egne «absolutter».

Oxfordbevegelsens talere og skribenter forsikrer at den gjenoptar og fortsetter **urkristendommens** tradisjoner.

Urkristendommen? — kan det være mulig?

Urkristendommens kjerne var menighetens forvissning om at Messias i **nær fremtid** skulde komme tilbake til jorden — og da ikke som martyr, men som jordisk erobrere og hersker. Denne forventning forklarer den, ellers uforklarlige, primitive kommunisme som menigheten praktiserte.

Urkristendommen var de fattiges og undertryktes religion, slavenes og de forfulgtes religion. Den var deres drøm om opreisning, deres hevntanke. Snart skulde Jesus komme og føre sine trofaste inn til en **timelig** glede og herlighet og hevn.

Men Jesus lot vente på sig — og kommunismen ble opgitt av de velstående, for etter hvert ble opreis-

ningens og herlighetens time utskutt til **evigheten**.

Dermed var den første forutsetning til stede for at kristendommen fra å være de undertryktes religion kunde bli undertrykkernes. Og etter hånden som den nu autoritative kristendom utviklet sine organer, blev den kristne lære — i en hensiktsmessig forfalsket form — et fryktelig våben i de mektiges hender til å holde de avmektige nede i elendighet og hjelpeløshet. Kristendommen, som fra først av var en oprørske lære, blev i kirkens forvanskning en lære til forebyggelse og underkuelse av ethvert oprør. Kirken mettet de sultne med anvisninger på himmelsk manna; den lærte at ulydighet var den største synd og at ydmykhet og underkastelse var den største fortjeneste — **hos de undertrykte og utsugede!**

Hvad har nu Oxfordbevegelsen mest tilfelles med: den oprørske, fattige og forfulgte urkristendom, eller den rike, mektige, lovbeskyttede statskristendom?

Der opstår med mellomrum i alle land **folkelige vekkelser**, som samler langt flere mennesker enn Oxfordbevegelsen og griper langt dypere i sinnene. Enkelte av disse vekkelser forkynner at Kristi gjenkomst er nær. De vakte taler i tunger, opfører sig som sinnssyke, eller som apostlene,

og ingen kan tvile på at de er fylt av en ekte glød. Disse menighetene gjenoptar og fortsetter i sannhet urkristendommens tradisjoner.

Men kirken er bekymret over den slags «forvillelser», og avisene beskjeftiger sig ikke med dem.

En og annen leser vil kanskje spørre om Oxfordbevegelsen har støttet disse menighetene, materielt eller åndelig?

— Kjære Dem, hvordan kan De spørre så dumt? Oxfordbevegelsen er en fashionabel bevegelse blandt virkelig dannede mennesker. Deres møter og «house-parties» omtales utførlig i alle aviser med mange fine navns nevnelser.

Enkelte vil kanskje ikke finne dette svaret tilfredsstillende og vil fortsette å spørre:

— Men siden Oxfordbevegelsen henviser til urkristendommen som sitt mønster, så har den vel i det minste gjort noe for de nødlidende og undertrykte?

Da blir jeg svar skyldig. Jeg må innrømme at det, akkurat nu, er nok så mange mennesker her på jorden som er nødlidende og undertrykte. Men jeg vet ikke hvad Oxfordbevegelsen i sin absolutte uselviskhet, sin absolutte kjærlighet, har gjort for dem.

X
v/o

Oxfordbevegelsens spisser kaller sig selv apostler og de sidestiller sin omreisende virksomhet med **Apostlenes Gjæringer**.

Et av hovedordene i bevegelsens vokabular er **deling**. Det stemmer jo godt, for den menigheten de tidligste kristne apostlene utgikk fra **gjennemførte** deling: «Men hele de troendes mengde hadde ett hjerte og én sjel; ikke én sa at noe av hans gods var hans eget, men de hadde alt til felles.» ((Ap. Gj. 4, 32.)

Men det som Oxfordbevegelsens troende deler med hverandre er private betroelser om sine **anfektelser** og sin fryd. Det koster ikke meget i selskap med en likesinnet, ja, i tiltalende omgivelser, på en spaseretur i det grønne eller i en komfortabel hotellsalong, er det formodentlig en behagelig sysselsettelse for mennesker med smak for sjelelig kjælenkap.

Noen annen art av deling har en ikke hørt tale om innen menigheten. En betydelig vinning gjennom gjensidig assurance er derimot påviselig, blandt annet på litteraturkritikkens område, hvad enten det nå er en ytring av absolutt kjærlighet, uselvishet eller ærlighet. Kosteligst var allikevel de danske forretningsmenns fryd over hvor meget bedre butikken lønnet sig efter at de var blitt «forvandlet». (Bjergprekenen: «Samler eder ikke skatter på jorden Ti hvor eders skatt er, der vil også eders hjerte være... I kan ikke tjene Gud og mammon.»)

Apostlene — de gamle, som gjør-

(Fortsettes side 9.)

Fortsettelsen mangler? [↑]

Kristelig maskerade.

II.

Apparat og teknikk.

Det er ikke mulig å gi en fyldestgjørende karakteristikk av Oxfordbevegelsens sjelelige struktur og gehalt uten å beskjefte sig med dens praktiske apparat, dens teknikk og propaganda.

Alt dette ytre vesen danner ikke alene et speilbillede av bevegelsens indre natur, men bidrar til å bestemme den. Ritualet, terminologien, manérene, faktene, er like meget en årsak til de troendes psykiske tilstand som et uttrykk for den. — Patologien er fortrolig med den slags forrykninger: det som tilsynelatende er symptomer på en forstyrrelse, kan vise sig å være forstyrrelsens ophav.

Vi kan begynne med **bekjennelse**.

De syndene som bekjennes på de store offentlige møtene er, nesten undtagelsesfritt, så utvendige og periferiske, at det er utenkelig at den absolutte ærlighets forkynner selv kan tro at dette pjanket er deres

livs sværeste forgåelser eller årsaken til deres sjelenød før de møtte Oxford.

Men jo intimere kretsen blir, desto klekkeligere blir syndene, og først gjennom Oxford-menighetens praksis er vi blitt klar over hvad Jesus egentlig mente med sin anbefaling av **lønkamret**.

På de såkalte «House-parties», hvor politiet ikke har adgang, står aktede borgere op og forteller om smugling, skattesnyteri, assuranse-svik, falsk og bedrageri. Her kan man også, som bekjent, få høre pikante historier fra privatlivet.

Men det er som regel først på tomannshånd at de virkelig nedrige og lurvete strekene kommer for dagens lys — nei, omforladelse, ikke for dagens lys, nettop **ikke!** — Det er når en av de forvandlede blir så samvittighets-betyngt over en slyngelstrek han har begått, at han henvender sig til den som slyngelstrekken gikk ut over for å få hans tilgivelse.

Det hender da at slyngelen uten videre får tilgivelsen — folk er så

Ramm planmessig tilsvinet den moderne radikale diktning. Det var han som karakteriserte den som «en skitten strøm», et slagord som i sin stupide plumphet gav gjenlyd i alle reaksjonens og obskurantismens krokker, hvor hatet og mistenksomheten og lummerheten ligger stille og venter på næring, for å bli kraftigere, dristigere, giftigere.

Ved en ufortrødenhet, som nesten erstattet talentet, hadd Ramm oppnådd å gjøre så stor skade at den er merkbar den dag idag.

Ramm reparerte ikke denne skaden ved sin bekjennelse på Oxfordmøtet, som blev flyktig referert i et par Oslo-aviser. **Helt** kunde han vanskelig reparere den. Men **noe** kunde han gjort. Han kunde på selve åstedene for sine forbrytelser — i «Morgenbladet» og «Tidens Tegn» — stått frem med en redegjørelse for motivene til sin forfølgelses-journalistikk.

Det vilde hjulpet. Men det gjorde han ikke. Det vilde også vært hårdt, men i Bjergprekenen står der noe om den snevre port og den trange vei

Av dette eksempel — ett blandt mange andre, som jeg er avskåret fra å referere — kan man trekke denne slutning:

Disse kristne, som bekjenner sig

lettrørte. Men det hender også at offeret stiller som betingelse at den angrende synder skal **bøte på** den skade han har forvoldt, for eksempel ved å gå til de personer i hvis øine han, for egen vinnings skyld, har skadet sitt intetanende offer, og også overfor **dem** redegjøre for sakens sanne sammenheng. Men så absolutt er ærligheten ikke: den skadelidte hører nå ikke mer fra den betyngede.

Disse tilfeller tilhører privatlivet, og jeg har ingen adgang til å nevne navn.

Men i ett tilfelle fremkom tilståelsen offentlig. Journalisten Fre-

drik Ramm bekjente på et stort Oslo-møte at han i sitt arbeid hadde latt sig lede av en trang til selvhedelse, som bunnet i egne skuffelser, av skadeglede og hevngjerrighet, av nag og misunnelse mot bedre utrustede mennesker.

Med all min vemmelse for den smertelig-vellystige, perverst-kristelige glede ved offentlig å skjende sig sely, har jeg en viss respekt for dette bekjennelsens mot, som ingen av Fredrik Ramms norske brødre i troen har gitt noen prøve på.

Men hvilken **nytte** gjorde dette uhyggelige vidnesbyrd?

Gjennom en årrekke hadde

fortsatt fra
førige side

til den absolutte ærlighet, renhet, uselviskhet og kjærlighet, venter å få tilgivelse hos sig selv og hos sine medmennesker — aldeles gratis, uten å betale det vederlag, som andre skikkelige men uforvandlede mennesker ganske selvfølgelig pålegger sig selv når de vil opnå det samme: efter all sin evne å gjøre godt igjen det onde de har forvoldt.

For disse kristne er **bekjennelsen** — den alene, og likegyldig hvor eller overfor hvem — etslags partoutkort til egen sjelefred og medmenneskenes overbærenhet og sympati. Bekjennelsene alene er **soningen**, og soningen innbringer umiddelbart **nåden**.

Hvis dette er kristendom, så kan jeg ikke ha lest skrften med det rette sinn.

La oss så se litt på Oxford-bevegelsens **møteteknikk**, arrangementet og muntherheten.

Møtene arter sig som en slags kristelig kabaret, tilsynelatende uten kostymer og masker. Apostlene, «reiseutvalget» på podiet, vidner efter tur om hvor slette mennesker de var før de møtte Oxford, og om hvor utmerkede de er nu. Disse fortellingene er gjennomgående så platte og tåpelige at de vilde reist publikum til protest, om ikke sensasjonen ved

deres private, «avslørende» karakter hadde fastholdt nyfikenheten. Men der er også en annen ting som fengsler tilhørerne, nemlig det uvante og overraskende i at religiøse vidnesbyrd avleveres i en så skøieraktig form. De optrædendes bekjennelser er «frimodige» historier, spekket med svigermor-anekdoter og vittigheter som for 50 år siden vilde hensatt redaktøren av «Fliegende Blätter» i et utemmelig raseri.

Sett nu at en person som har vært til stede på et slikt møte også kommer på det neste. Da vil det forundre ham at apostlenes vidnesbyrd er nøiaktig de samme som sist. De samme ordene, de samme faktene, de samme retoriske fiffighetene. Og en ting til vil forundre ham: hver gang de optrædende kommer til et av sine «ponger», brister reiseutvalget på podiet ut i en hjertelig og unison latter.

Han vil da tenke: hvordan kan de fyrene der oppe more sig så kostelig over disse stenalder-vitsene, som de ikke — som jeg — har hørt én gang før, men ti ganger, tyve ganger? De må jo grue for dem, de må jo vri sig i gremmelse over at nu kommer den, og nu — herregud! — slipper vi heller ikke den!

Men når han hører at latteren fra podiet — akkurat som sist! — smitter i salen, så vil han begynne å lure på om det egentlig er vitsene folk ler av. Og dernest vil det gå op for ham at disse figurene på podiet er forleere, som gir signalet til muntherheten i salen, en **kristelig claue**.

Denne heroiske muntherheten, denne krampaktige «frimodigheten» og desperate, forløiete sorgløsheten er **programmessig**. Den utgjør et viktig ledd i Oxfordbevegelsens propaganda: Se hvor glade vi er! Så glade kan dere alle bli! Kom til oss!

Men-Bjergprekenen sier: **Salige er de som sørger**

Sorgen innebærer at ikke all ting er som det burde være, og den kan bli en impuls til handling, til motstand mot det som forvolder sorgen. En høirøstet, opstrammet og selvgod glede over at man selv har det deilig kan aldri bli en impuls til handling av noen som helst art.

Vår klode er blitt en valplass, som er rød og våt av de uskyldiges, de standhaftiges og de trofastes blod. Så nettop nu er det god grunn til å sørge. Men offentlig glede over privat lykksalighet er ikke alene anstøtelig; den er oprørende.

Et tredje trekk ved bevegelsens teknikk er **reklamen og skrytet**.

Vi vet at bevegelsen utfører apostlenes gjerninger og fortsetter urkristendommens tradisjoner. Men dens honoratiores sammenligner sig også med Luther og med Franciskus, fattigdommens apostel. Vi nærmer oss en ny reformasjon, forsikret Buckman. Ronald Fangen skrev at bevegelsen «betyr den mest omspennende vekkelse i historien» (!) Stortingspresident Hambro skrev en artikkelrekke under titelen «Verdens frelse og Oxford-gruppen». Fredrik Ramm skrev: «To måneder efter at de 30 utlendinger kom til Norge er landets mentalitet blitt en annen.»

Alt dette er grov usannferdighet, og det stikk motsatte av absolutt ærlighet!

Oxford-«teamet»s besøk i Norge var en monden sensasjon og godt avisstoff. Møtene samlet et stort publikum selvfølgelig! Fornøielseslivet i Oslo er fattig, og her stod folk av det beste selskap op og **bekjente!**

I virkeligheten strøk «teamet»s misjonærvirksomhet forbi oss som en usannsynlig slørdans i vintertåken. Da «teamet» forlot oss, var alt som før. Ja, noen mennesker hadde flyttet på sitt selvbedrag og blev forstyrret på en ny og fornøieligere måte. Men «landets mentalitet» var aldeles uforandret, og alt gikk sin skjeve gang. Som før.

Dette er sannheten om Oxfordbevegelsens «erobring» av Oslo og av hele Norge. Og likedan forholder det sig sikkert med alle seiersmeldinger fra andre land.

Reklame. Skryt. Sensasjon.

Kristelig maskerade.

III.

Reaksjon.

Det frekkeste i Oxford-propagandaen er påstanden om at bevegelsen er **revolusjonær**. De troende gjentar idelig mesterens ord om at den vil «en åndelig revolusjon så stor at mot den synes kommunismen konservativ».

En «åndelig» revolusjon, legg merke til adjektivet.

Selvfølgelig er enhver revolusjon også (men ikke bare!) av åndelig art, i sitt utspring som i sine konsekvenser. Men slik som Buchman anvender og fortolker tilleggsordet tar det enhver kraft og mening ut av det farlige hovedordet, så det hverken skremmer eller forplikter. Og da kan det jo være pikant for velhavende besteborgere å være med i en sann bevegelse — det er jo allikevel noe flott ved å være «revolusjonær».

Også alle virkelig revolusjonære bevegelser vil forvandle menneskene. De vil forvandle dem ved å endre deres kår, befri dem fra nød og undertrykkelse, fra fordommer og skremser, gi dem bedre vekstbetingelser, stille dem overfor nye og større oppgaver og gi hele deres liv et rikere og verdigere innhold.

Oxfordbevegelsen vil gå den omvendte veien. Den vil «forvandle» menneskene for at disse derefter skal forandre de kår og betingelser de selv i ett og alt er produkter av. Disse stakkars individene skal forbedre, reformere og «frelse» den verden, det samfund, som for livstid har merket og kuert dem og gjort dem til åndelige krøplinger. Vi kan med et bilde si at Buchman erklærer sig i stand til å forbedre selve jordbunnen ved å foredle de trærne som har sin rot i den — eller snarere: ved å pynte trærne.

En norsk professor gjentok på et møte en av Buchmans evindelige sentenser og forkynte at «hvis man vil forbedre verden, må man be-

gynne med sig selv».

Skjønt det naturligvis er utmerket at professoren vil forbedre sig, er dette et underordnet anliggende sammenlignet med verden. Og ak-

kurat nå haster det alt med å forbedre verden, den kan lett gå til grunne, så det ikke lenger er noe å forbedre. Vi vet jo heller ikke hvor raskt professorens tempo er, så det

er ikke forsvarlig å sette sig ned og vente på at han skal bli ferdig.

Hvis professoren og alle hans likesinnede foreløpig glemte sig selv og piebikkelig gikk i gang med å

forbedre verden, så kunde deres innsats bli tungen på vekstskålen. Men uansett resultatene av deres anstrengelser, vilde de snart opdage at de plutselig var blitt utrolig forbedret — bare ved at de hadde for-
søkt å gjøre noe. Og de vilde innse at frelsens vei ikke fører fra dem til verden, men fra verden til dem.

Oxford sier at **hvis** alle mennesker blev forvandlet, og **når** alle mennesker er forvandlet, så opphører automatisk all krig, klassekamp, undertrykkelse og elendighet.

Ingen kan bestride dette. Men Oxfords «hvis» og «når» er ikke tidfestet, de taper sig i fremtidens uendelige perspektiver. Og imens foregår det et og annet — nå og her. Siden Oxfordbevegelsen begynte sitt frelserverk har vi oplevd Etiopia, Spania, China. Jødeforfølgelsene har øket i villskap. Det er ikke lenger tusener men titusener som fengsles og pines og myrdes fordi de ikke vil forråde sin overbevisning.

Millioner av fortvilede mennesker — etioperne, i hvis leir brannbombene utfoldet de praktfulle blomster, som frydet Mussolinis sønn; spanjerne og kineserne, hvis forsvarsløse byer jevnes med jorden, nesten for spøk, eksperimentalt, som

...maskeade

prøver på den totale krigs effektivitet; jødene som bestjeles og jages eller myrdes; sosialistene som er landflyktige eller befolker konsentrasjonsleirene — — disse millioner skriker til menneskeheden om hjelp, bønnfaller om et brød, bønnfaller om et ord.

Noen få har hørt dem, mest fattige mennesker, og har gitt sin skjerv, i brød eller i ord.

Men hvor er det brød eller det ord som Oxfordbevegelsens passiarrende og middagsspisende klubbkamerater har hjulpet de hjemløste med? — Sitt brød eter de selv og sine ord har de bruk for til egen lykksalighet.

I Bjergprekenen står det: Salige er de som **hungrer og tørster etter rettferdighet**. Og der står: Salige er de som **lider forfølgelse for rettferdighets skyld**.

Blodet flommer, vold og grusomhet har besatt verden. Rettferdigheten spottes og foraktes.

Men da, **nettop da**, er tiden inne til å stå op for rettferdigheten.

Men verdens frelsere, urkristendommens fortsettere, Kristi apostlers etterfølgere, den absolutte uselvishets og kjærlighets representanter, de har andre og viktigere ting å sysle med. De forbedrer sig selv.

Det kan hende at de blir distraheret i denne syssel av en verdenskrig, som utsletter vår civilisasjon.

En revolusjonær bevegelse!

Denne selvros er så eventyrlig løgnaktig, at man i første piebikk

kan bli stum. Men derefter stiller man for eksempel følgende spørsmål:

En revolusjonær bevegelse, som støttes av den mest reaksjonære borgerlige presse, og av den alene — hvem tror det?

En revolusjonær bevegelse, som av denne samme presse lovprises for at den har reist sig mot marxismen og «materialismen» — hvem tror det?

En revolusjonær bevegelse, som av statskirken møtes med all mulig velvilje — hvem tror det?

En revolusjonær bevegelse, som mange prester og prelater slutter sig til, blandt dem den nå avdøde erkereaksjonære Oslo-bisp Lunde — hvem tror det?

En revolusjonær bevegelse, som ikke har en håndrekning til de fattige, og som blandt sine tilhengere knapt teller et dusin arbeidere — hvem tror det?

En revolusjonær bevegelse, hvis idéinnhold er en ubestemmelig suppe, som roser sig av at den ikke har noe praktisk program og ikke gjør noe forsøk på å gripe inn i det som skjer — hvem tror det?

En revolusjonær bevegelse, som uttrykkelig betoner at dens mest fremtredende trekk er at den ikke vil noe nytt — hvem tror det??

Oxfordbevegelsen er ikke på noe punkt revolusjonær. Tvertom. Den er på alle punkter reaksjonær.

Til denne påstand svarer apostlene at bevegelsen er upolitisk, den står over alle klasser og partier. Og de forstår ikke at de ved selve dette svar, ubevisst og ufrivillig, bekrefter at bevegelsen er reaksjonær.

Jeg kommer snart tilbake til dette, men først noen karakteristiske trekk:

En mann reiste sig på et møte i Oslo og spurte: «Hvad vil Oxfordbevegelsen gjøre med klassekampen?» Og den alltid like slagferdige mr. Buchman svarte: «Klassekampen? Det er ingen sak. Vi avskaffer den.»

Ved en annen leilighet uttalte en av apostlene: «Og hvis De spør om den (bevegelsen) driver klassepolitikk, vil jeg atter la Buchman svare: Ja, naturligvis! Vi kjenner bare to klasser. De som er forvandlet og de andre.»

På denne måten manøvrerer religionsstifteren med ordene for å undgå å ta standpunkt til ethvert brennende spørsmål. Og denne stu-

pide forenkling og feige omgåelse av svære problemer ved rent verbale hundekunster gjelder blandt de troende for gylne, kløvende og profetiske ord.

Videre: På et stort møte i Oslo blev der stilt et direkte spørsmål til dr. Buchman om gruppen vilde delta i en kommende krig eller ikke. Intet svar. Den lidenskapelige og fryktløse antimilitarist Olaf Kullmann, tidligere kaptein i den norske hær, innfant sig etter dette på et mer privat Oxfordmøte for militære. Han spurte om han kunde få lov til å stille spørsmål, men dette blev kategorisk nektet. Og Kullmann forteller at under samtalen efter møtet «hadde alle disse militære det samme svar til mitt spørsmål om hvorvidt de nå med sin nye livsinnstilling og livsforvandling vilde delta i en ny krig: «Vi søker bare å bringe folk i kontakt med Gud, søker å få folk til å lytte til Guds stemme. Vi kan intet mer si. Vi har ingen rules (regler).» — Og en av offiserene uttalte at de som drepte hverandre under krigen hatet ikke hverandre. Og livet her nede var ikke så viktig. Alt stod i Guds hånd».

Av Kullmanns kommentar er det

tilstrekkelig å citere to linjer: «Den mester Oxford-gruppen tjener ofret ikke andres liv, men sitt eget».

Og nå tilbake til utgangspunktet.

Det som omfattes i ordet politikk er nå, mindre enn noensinne før, en sport for spesialister. Når folk sier at de «ikke interesserer sig for politikk», er det et vidnesbyrd om tapelighet, for politikkenes resultater er avgjørende for hvert eneste menneskes ve og vel. Og det kunde nå

være på tide at alle blev klar over at enhver bevegelse som kaller sig «upolitisk» eller endog roser sig av at den «står over partiene» er en reaksjonær bevegelse. Den vil ikke møte noe problem eller løse noe spørsmål. Den vil ikke forandre noe som helst, den synes det er bra som det er. Men der er dynamikk i tingene, selve naturen har ordnet med at de aldri blir som de er, stillstand er utenkelig. Og den som ikke kjemper for en utvikling som forbedrer menneskenes kår, han bidrar til å forverre dem. Ved selve sin passivitet er han i virkeligheten en aktiv reaksjonær.

Og dette rammer i hele sin utstrekning Oxford-bevegelsen.

Frykten for å bli konfrontert med aktuelle og praktiske problemer, angsten for alt som man må si enten ja eller nei til, den skravlende passiviteten — alt dette har i Oxfordbevegelsen sin naturlige fortsettelse i en tendens som er reaksjonens aller mest ubedragelige kjennetegn, nemlig nedvurderingen av intellektet, den programmessige forakt for forstandens ydelser.

I den flom av ord som strømmer fra apostlenes munn eller flyter fra deres penn finner man ikke en eneste klar begrepsbestemmelse, enn si en sammenhengende slutningsrekke, alt svømmer eller svever. Men henrykt over sin egen lykkelige hjerne-tåke, står de én etter én frem og forkynner at forstanden, tanken, logikken, er en underordnet og upålitelig menneskelig funksjon. De handler da etter instruksjoner fra høi-

este hold. En av de praktiske regler Buchman innprenter sine disipler er: «Tal ikke teori. Undgå diskusjon. Forsøk å føre samtalen selv.» — Dette er et godt råd til den som ikke har gjennomtenkt sine egne standpunkter og frykter spørsmål han ikke kan besvare. Men et dårlig råd til den som vil forstå og erkjenne — også gjennom andres opplysning, og selv om det skulde koste hans forfengelighet et nederlag. Et godt råd til enhver som ikke er trygg på sin egen overbevisning, men klamrer sig til den av angst for å komme i drift. Et dårlig råd til enhver som søker sannheten, uansett hvor den kommer fra eller hvad den fører til.

Oxfordbevegelsens uvilje mot intellektuell klarhet, mot all diskusjon, mot enhver undersøkelse, selvransakelsen iberegnet, kan langt på vei forklares som et utslag av åndelig athet hos apostlene og en forutsetning av at de i ethvert åpent ordkifte vilde være fortapt og bli til atter. Men deres dypeste, om enn ubevisste, motiv er anelsen om de esultater som en rasjonell analyse eller undersøkelse ubønnhørlig vilde føre til.

Enhver undersøkelse begynner med spørsmålet: hvorfor? Allerede dette lille ordet er oprørsk. (Hvorfor skal vi for eksempel gå i krig og styrke våre brødre, som har det like vondt som vi? Eller hvorfor skal for eksempel hundre mennesker svømme i overflod mens tusener vner det nødvendige?) Og for-often, tanken, er et eksplosiv av

høieste styrke, den er i sig selv re- volusjonær, og fikk den råde blev alt anderledes og slett ikke så be- kvemt for apostlene, de kunde bli forvandlet på en ganske ny måte, så de ikke kom sig av sin over- raskelse.

Husker man Køber-saken? — Den norske konservative og reaksjonære presse kalte den hårdnakket en «heksprosess». Den var notorisk det stikk motsatte. Det var Inge- borg Køber som insisterte på at hun var en heks: hun kunde mane de døde ånder. De som forlangte at saken skulde undersøkes trodde ikke at Ingeborg Køber kunde gjøre dette. Men Aftenposten, Morgenbladet og Tidens Tegn var voldsomt oprørt over at noen kunde tvile på at Inge- borg Køber, som tilhørte en aktet og kristelig familie, var en første- klasses heks.

La oss nå et øieblikk fastholde dette i erindringen.

I Oxfordbevegelsens pløimark har overtroen blomstret. Den antok de mest groteske former. Gud fikk det plutselig fryktelig travelt, den ene dagen måtte han veilede en dame i London om bruken av skjønnhetsmidler, den neste måtte han ta sig en svipptur til Bergen for å reparere et ur. Den mildeste form for den samme overtro møtte vi i stortingspresident Hambros utredning om hvorledes to konferanser i Folkeforbundet blev omberammet, fordi Gud vilde at Hambro skulde delta i Oxfordmøter, og ikke vilde levne ham noe påskudd til å utebli. Hambro er en forsiktig herre, som

har hensyn å ta til utrolig mange sider, så han sa ikke uttrykkelig at Gud hadde utpønsket disse fiffene for å lure ham inn i Oxfordbevegelsen. Men hvis Hambros redegjørelse overhodet hadde noen mening, så var det denne.

Nøiaktig de samme avisene, som med nebb og klør motsatte sig enhver undersøkelse i Køber-saken, godtok, kolporterte og forherliget all den overtro som Oxfordbevegelsen avfødte eller utløste.

Det er en smukk overensstem- melse i dette. Og avisene vet hvad de gjør. De vet at kristendom og annen overtro, alle former for my- stisisme, enhver åndsretning som sus- penderer fornuften, overhodet alt som er irrasjonelt, er konservative garantier og uvurderlige utgangs- punkter for reaksjonær aktivitet.

Arbeiderbladet
13 juli 1939

end

Kristelig maskerade.

IV.

RESYME

Som psykologisk og individuelt fenomen kan Oxfordbevegelsen karakteriseres om et systematisk selvbedrag til samvittighetens beroligelse og til opnåelse av velvære ved åndelige surogater. Den er et søtt sovemiddel, men ingen styrkedrikk. Som ethvert narkotisk middel kan den gi de henfalne en illusjon om åndelig frihet. Den anviser oss virkelighetsfluktens snarvei til indre frihet, men på åndens områder ender alle snarveier i en tykning.

Oxfordbevegelsen er en kvaksalverkur for meget grunne sinn. Som enhver kvaksalverkur kan den være farlig; den gledes-krampe, det stemnings-hysteri den metodisk fremelsker kan lett forvirre svake hjerner. Biskopen av Durham, **Herbert Dunelm**, har offentlig erklært at den har bragt mange mennesker til åndelig fallitt. Og i alle fall er bevegelsen usund i ordets met omfattende betydning. Den kan hos de troende døive den uro, som er i oss alle. Men denne vinning i velbefinnende er et tilsvarende tap i menneskeverdighet. For vår uro er en indre protest mot vår egen utilstrek-

kelighet, et krav til oss selv om større personlig innsats og en dyptliggende bevissthet om medskyldighet i menneskenes nød. Demper vi denne uro ved andre midler enn arbeid og handling, så betyr det at vi har nedsatt fordringene til oss selv, og at vår medfølelse er blitt snevrere, vår samvittighet sløvere.

Som sosialt fenomen kan Oxfordbevegelsen kort og godt karakteriseres som kristelig nazisme.

Allerede bevegelsens ytre apparat vidner om dens nazistiske avstamning. Og dens tendens, dens «ånd», beviser at den i hele sin indre gehalt er nazistisk.

Den strålende offentligheten, suksessjaget, arrogansen, selvforherligelsen, den fullkomne mangel på selvironi og elementær sømmelighet — kjenner vi det igjen?

Lederdyrkelsen, iscenesettelsen og skuespilleriet overfor store forsamlinger, slagordenes samtidig sløvende og tendende hypnose, den programmessige henrykkelsen — har vi møtt det før?

Hykleriet, den klamme samhørigheten, det emne kamerateriet, som i forening med frektheten, humbugen og snobberiet blir en fet idyll, en stor sjelelig gelé — ser vi det for første gang?

Ophøielsen av det instinktmessige og følelsesmessige, som er upersonlig i sitt utspring og unisont hujende i sine uttrykk; nedvurderingen av fornuften, den reglements-messige, ensrettede, «enkle» tenkemåten, som alltid gjør pliktrunden gjennom et dusin ferdiglagede gloser; jargongen, som snart er frekk, snart søtladen, den uavlatelige samplappringen i det samme monotone og groteske papegøiesproget — hvad er forbilledet?

Oxfordbevegelsen er i alt sitt ve-

sen totalitær. Den krever — nei, den tilbyr! — en ubetinget underkastelse under en absolutt autoritet. Den innbyr godtfolk til — nei, den frister dem med! — en ubetinget selvovergivelse overfor en høiere og ufeilbare ledelse.

Oxfordbevegelsen har mange ting å by på. Hittil har du i din ensom-

het hatt slitet med å tenke selv og kanskje strevet med å komme til klarhet over forskjellige ting: finne ut hvad som er riktig, hvad du bør mene og hvad bør gjøre. — Kom til Oxford! Bevegelsen har et skjema for den slags; gud vil personlig orientere dig.

Hittil har du kanskje lidt kvaler,

fordi din samvittighet ikke vilde gi dig fred før du gjorde din plikt mot din neste. — Kom til Oxford! Bevegelsen har uteksperimentert en moralsk konkurranseteknikk, som mirakuløst, uten oppgjør, lager en fin status med likvidering av all gammel gjeld!

Hittil har du kanskje hatt en del bryderi med ditt eget jeg, din egen utvikling. — Kom til Oxford! Bevegelsen har en butikk hvor du kan få innbyttet din stakkars slitte og forrevne personlighet med en flunkende ny sjelelig make-up.

Oxfordbevegelsen betyr en åndelig standardisering på et bekvemt, men meget lavt plan. Den forkaster og spotter den fri tanke. Den er en av de kanalene hvorigjennom nazismen forsøker å lure sig inn på oss. For enhver som mener at fremskritt og frihet, velstand og rettferdighet, bæres frem av klarhet, forskning, rettferdighet og medfølelse, må det være en tvingende plikt å sette sig til motverge mot Oxfordbevegelsen og bekjempe den.

HELGE KROG.